

09.2019

МАНГРОВИТЕ
ГОРИ
СУНДАРБАНИ

РОСОМАХИТЕ
ОТ ДАЛЕЧНИЯ
СЕВЕР

NATIONAL GEOGRAPHIC

БЪЛГАРИЯ

ВЪЗХОД И ПАДЕНИЕ НА КЕЛТИТЕ

НЕВЕРОЯТНАТА ИСТОРИЯ
НА ТЕЗИ ЗАГАДЪЧНИ
ДРЕВНИ ПЛЕМЕНА

WWW.NATIONALGEOGRAPHIC.BG

ISSN 1312-6571

5.49 лв.

09 >

9 771312 657558

СЪДЪРЖАНИЕ

На корицата:

Умели строители, успешни търговци, елитни воители – келтите остават едни от най-загадъчните древни народи в Европа.

ИЛЮСТРАЦИЯ: САМСОН ГЪОТЦЕ

СТАТИИ

Възходът и падението на келтите

Цели седем века келтските племена властвали над Южна Германия и големи части от Централна Европа, след което били покорени от римляните. Кои били келтите и защо тяхната култура изчезнала?

ТЕКСТ: ЗИЙБО ХАЙНКЕН
ИЛЮСТРАЦИИ:
САМСОН ГЪОТЦЕ

..... стр. 34

Зелената стена на Бенгалския залив

Сундарбаните – най-голямата непрекъсната мангрова гора в света, губи функцията си на естествена бариера срещу приливите и циклоните заради незаконната сеч и климатичните промени.

ТЕКСТ: ПИТЪР ШУОРЦСТЕЙН
СНИМКИ: АРКО ДАТО

..... стр. 62

Смелите

Рейнджърки от Зимбабве въплъщават нова стратегия в борбата за опазване на дивата природа.

ТЕКСТ: ЛИНДЗИ Н. СМИТ
СНИМКИ: БРЕНТ СТИРТЪН

..... стр. 72

▲ Оцеляващите росомахи

Тези дребни и свирепи месоядни от Далечния север са изправени пред множество заплахи.

ТЕКСТ: ДЪГЛАС Х. ЧАДУИК
СНИМКИ: СТИВЪН НАМ

..... стр. 90

ЮПИТЕР, ГОТОВ ЗА СНИМКА ОТБЛИЗО

ИЗОБРАЖЕНИЕ: **КЕВИН ГИЛ**

Докато сондата „Юнона“ на НАСА обикаля Юпитер, данните от нейната Юнокамера позволи на любителите учени да комбинират изумителни изображения на планетата. Кевин Гил съставил това, в което се вижда Голямото червено петно, обгърнато от „нещо като река от ясни небеса“.

— МАЙКЪЛ ГРЕШКО

ВЪЗХОДЪТ И ПАДЕНИЕТО НА КЕЛТИТЕ

Цели седем века келтските племена властвали над Южна Германия и големи части от Централна Европа, след което били покорени от римляните. Кои били келтите и какво довело до загадъчния им упадък?

АЛЕЗИЯ

Келтите се укрепиха, римляните създадоха обсаден пръстен и накрая се сражавали в ръкопашен бой. Келтите претърпели поражение в последната си голяма битка в Бургундия през 52 г. пр.Хр.

СТРАХОВИТИ ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЯ

Половин век преди битката при Алезия келти принасяли в жертва животни и дори хора на този хълм в Западна Швейцария. Били в тежко положение и молили за помощ боговете – така твърдят археолозите, които проучват обекта. Около 100 г. пр.Хр. римляните разширявали сферата си на влияние, но най-вече германски племена били нахлули в земите им. Дали Льо Мормон е бил келтски бежански лагер?

СНИМКА: © ОБЛАСТЕН
АРХЕОЛОГИЧЕСКИ И ИСТОРИЧЕСКИ
МУЗЕЙ, ЛОЗАНА (ДОЛУ)

Конски череп

Швейцарски археолози открили в жертвените ями кости (горе) и голямо количество керамика, ножове, инструменти и окови.

ТЕКСТ:
ЗИЙБО ХАЙНКЕН
ИЛЮСТРАЦИИ:
САМСОН ГЪОТЦЕ

Над Льо Мормон се носела воня на гниещи човешки и животински трупове. Режели главите на мъртъвците и принасяли в жертва коне, говеда и овце.

Захвърляли ги в отворени ями или ги погребвали по време на религиозни церемонии. Разигравали се жестоки сцени – поне това се случвало според археолозите Жилбер Кенел и Лионел Перне в предполагаемия келтски бежански лагер на хълма край Женевското езеро в Швейцария.

Доскоро Кенел бил директор на археологическия музей на кантона Во и ръководил консервацията и реставрацията на обекта Льо Мормон. Перне е неговият наследник и понастоящем екипът му анализира десетките хиляди кости, фрагменти керамика и други находки. Освен това се опитва да възстанови какво се случило на Льо Мормон преди две хилядолетия.

През 2006 г., когато археолозите започнали проучванията на мястото на бъдеща варовикова кариера, те се натъкнали на 250 ями, изкопани до дълбочина 7 м в пръстта и отчасти в залягащия отдолу варовик. Вътре имало безброй останки от керамични и бронзови съдове за пиене, както и железар-

ски инструменти, шест дърводелски брадви и 150 мелнични камъка, които изглеждали на практика неизползвани. Проучвателите почти не открили оръжия.

Имало обаче кости, много от които от високо ценени коне, внос от Италия – символ на престиж сред келтите. Открили и човешки останки – от петдесетина души, някои от които положени по гръб, а други заровени седнали. Трупът на дете бил хвърлен в ямата вече полуразложен. Четирима души били обезглавени, а по някои кости имало следи от горене. Няколко черепа били без долни челюсти, които келтите често отстранявали ритуално.

Първоначално Кенел и Перне смятали, че са открили култово място на Льо Мормон. После обаче дошли съмненията – тъй като светилищата били създавани в дългосрочен план, а тук, поне доколкото могли да преценят, хората се задържали само няколко месеца. Нямаło селище вероятно защото във варовиковата планина липсвали естествени

източници на вода и носенето ѝ коствало големи усилия.

А и защо хората избивали ценния добитък и се разделяли със сечивата си и мелничните камъни? „Това са предмети от първа необходимост – чуди се Кенел. – Не ги изхвърляш без причина.“

Археолозите предполагат, че страшно отчаяние прогонило келтите на Льо Мормон – може би всички с изключение на боеспособните мъже. Ситуацията била толкова безнадеждна, че жертвали най-скъпоценните си притежания, както и хора, за да измолят помощта на боговете.

Точно по това време, в края на II в. пр.Хр., в Централна Европа бил задухал вятърът на промяната – орди кимври и тевтони безчинствали из келтските територии в днешна Южна Германия и Швейцария. Рим също трябвало да се защитава от нашествениците, като едновременно увеличавал собствените си владения. Приблизително по същото време било изоставено селище недалеч от Льо Мормон.

„Времето наистина било драматично – казва Кенел, – истински преломен момент. Бележи началото на края на келтите.“

Седем века по-рано, когато желязото замествало бронза като основен метал за оръжия и сечива, Европа станала свидетел на раждането на нова култура. В рамките на обширна област от Бохемия, през Южна Германия, до Бургундия хората развили сроден начин на живот. Насипвали надгробни могили, изпълнявали сходни ритуали, изобразявали хора и животни във фигуралното си изкуство и прикрепвали дрехите си с фибули. Вероятно общували на общ индоевропейски език, макар и на различни диалекти. Освен това преживели технологична революция, която ги оборудвала с инструменти като бързото грънчарско колело и ръчната въртяща се мелница. Това било времето, когато древна Елада властвала над цялото Средиземноморие и стигала до Черно море. Рим не бил много повече от град държава.

Келтите живеели на отделни племена. „Келти“ било гръцкото им название, докато римляните ги наричали „гали“. Съмнително е, че са се възприемали като общност и са

развили усещане за „ние“. Историци и археолози споделят мнението, че така и не създали обща империя, а има много учени, които смятат, че келтите всъщност никога не са били отделен народ, и предпочитат да говорят за култура от желязната епоха. Все пак обаче допускат понятието „келти“, пък макар и като популярен общ термин за хората, разпрострели се от Турция на изток до Испания на запад. Дори и след упадъка им в Централна Европа келтите процъфтявали на Британските острови, където келтският станал основният език.

Келтите търгували на далечни разстояния. Възприемали познания и начин на живот от южните европейски култури. Внасяли вино, а всеки, който разполагал с някакви възможности, демонстрирал благосъстояние с етруски блюда и други средиземноморски стоки. Имали своя върхушка и погребвали владетелите си в

Как да не сравним келтите с днешните европейци – мнозина мислели само за себе си, а заедно щели да бъдат по-силни.

богати гробници с оръжия и накити. Също така били умели строители и създали първите градове северно от Алпите. Въпреки това са единственият древен централноевропейски народ, който не е наследен от съвременна нация.

Освен това съдбата им показва как липсата на сплотеност и икономическите промени могат да повалят на колене цяла една култура. „Няма как да не сравним често съперническите си келтски племена с това как се развива Европа в момента – казва археоложката Сузане Сийверс. – Много хора мислят първо за себе си, въпреки че всъщност заедно сме много по-силни.“

Келтите нямали своя писменост. Всеки, който иска да ги изучава, зависи от често политически предубедените и едностранчиви разкази на техните гръцки и римски съвременници, например историкът Херодот

върнали да проучат същото място и намерили още кости.

Учените търсят отговора на тази загадка. Дали Алте Бург е бил свещено място? Краусе е формулирал смела хипотеза. Той предполага, че жителите на Хойнебург заели от Италия не само градежа на своите крепостни стени, но и зрелищата с надбягвания с колесници. Дали Алте Бург е бил келтският Циркус Максимус, където освен това били изпълнявани ритуални действия, включително човешки жертвоприношения? Дали състезанията са имали за цел да обединят келтите от областта и да подхранят обща идентичност? Краусе смята, че не е невъзможно, но предупреждава, че „не знаем кой знае колко за мислите и вярванията на тези хора. Много неща остават мъгляви“.

По времето, когато строели Хойнебург, един келтски обект непосредствено на север от днешен Франкфурт вече бил добил голяма важност: платото Глауберг, което се издига сред хълмовете. Мястото очевидно направило впечатление на древните хора, които се заселили там още през неолита.

Археоботаниците са реконструирали как е изглеждал районът по времето на келтите: може би не много по-различно, отколкото днес. През голямата стъклена фасада на музея се открива гледка към ниските хълмове на Ветерау, изпъстрени с отделни групи дървета и малки горички. „По онова време районът също вероятно е бил покрит с рядка гора“ – казва Аксел Послушни, който ръководи проучванията на Глауберг. Имало е няколко стопанства от по четири-пет постройки, тук-там по-големи села. На плодородната земя между тях отглеждали ечемик, двузърнест лимец, спелта и леща. Различни култури вероятно служели да се минимизира рискът от провалена реколта. Зоолозите определили откритите кости – от кози, прасета и домашни кокошки, с много малко останки от елени и зайци. „Менюто било доста разнообразно, но ловът не играел почти никаква роля“ – казва Послушни.

В подножието на Глауберг били погребани трима души, чиито гробове археолозите разкопали през последните десетилетия. Открили скелети и особено богати гробни

дарове: мечове, щит, върхове за копия, гривни и торкви от злато, две бронзови кани със следи от медовина. Освен това в подножието на планината учените се натъкнали на висока 1,80 м варовикова фигура. Впоследствие уникалната скулптура се превърнала в символ на келтския обект. Стъпалата ѝ липсват, тъй като вероятно била съборена от постаментата си – подобно на статуите на Ленин и Саддам Хюсеин в по-ново време.

Археолозите от Глауберг са още по-удивени от гигантския ров и „пътя за процесии“, който е ориентиран точно по голямото южно луностоене. Това астрономическо явление, когато луната изгрява възможно най-на юг, се наблюдава веднъж на всеки 18,6 години. Какво означава това? „Укрепленията и рововете са чиста проба демонстрация – казва Послушни. – Само че знанието също винаги е сила и цялото съоръжение символизира тази сила. Освен това ни показва, че келтите

Пътят на процесиите в Глауберг е ориентиран точно по голямото южно луностоене.

вече са притежавали големи научни познания и са наблюдавали природните явления в продължение на много време.“

С това вероятно са се занимавали друидите – каста, която е на особена почит сред езотериците, но е много по-слабо позната, отколкото днешните им почитатели си мислят. Гръцки автори, например философът Посидоний, описват тези загадъчни мъже, а Цезар изброява боговете, с които се опитвали да общуват: Меркурий, Минерва и Марс. Но не разполагаме с никаква информация от самите келти. Друидите винаги предавали знанията си устно, няма никакви писмени документи, а духовните водачи остават неидентифицирани от археологията. Няма гроб, който може да бъде свързан с тях. Въпреки това светилищата и жертвените места предполагат съществуването на организирано жречество.

ТЕЖЪК ТРУД В СОЛНИТЕ МИНИ

Солта винаги е била важен ресурс. В келтската епоха тя била добивана в Халцат и Дюрнберг край днешен Залцбург. Миньорите разтрошавали жилите с кирки, а децата изнасяли буците навън. Ценната стока била търгувана по р. Залцах – към *опидума* Манхинг край Инголцат и други места.

СНИМКИ: КЕЛТСКИ МУЗЕЙ, ХАЛАЙН/Т. РАБЗИЛБЕР (ОБУВКИ); ПРИРОДОНАУЧЕН МУЗЕЙ, ВИЕНА (КИРКА)

Съхранени завинаги

Каменната сол от мината не само служела за консервиране на месо, но благодарение на нея и облекло и сечива се съхранили цели две хилядолетия. Под земята изследователите открили тези обувки (долу) и няколко бронзови кирки (горе) с дървени дръжки.

ТЕКСТ: ПИТЪР ШУОРЦСТЕЙН

СНИМКИ: АРКО ДАТО

Огромна гора изчезва, а океанът отмива живота

ПОКАЧВАЩОТО СЕ МОРСКО РАВНИЩЕ И НЕЗАКОННАТА СЕЧ УБИВАТ
ДЪРВЕТАТА, КОИТО ЗАЩИТАВАТ БРЕГОВЕТЕ НА ИНДИЯ И БАНГЛАДЕШ

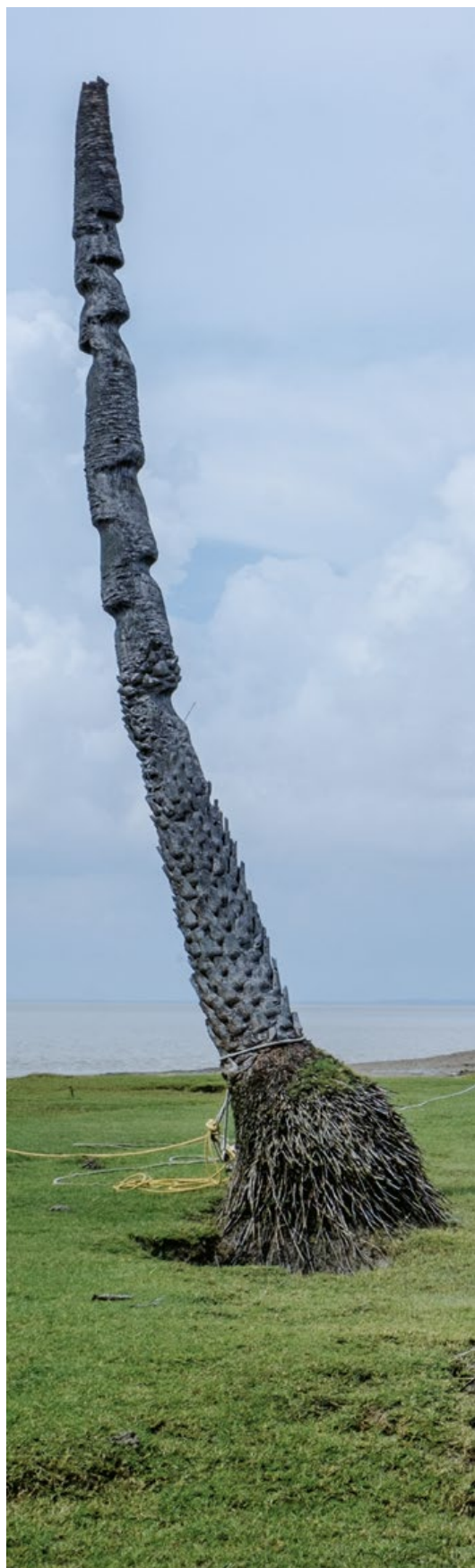

Булу Халдар разбрала, че домът ѝ е обречен, когато тялото на отдавна починал приятел изплувало близо до входната ѝ врата.

Седмици наред дигата, пазеща Източно Дангмари в района Кулна в Югозападен Бангладеш, заплашвала да потъне в р. Пусур. Първо свирепа буря разбила външния слой бетон. После, в края на 2017 г., реката започнала да подронва самата поръозна дига от пръст. Местните хора довели чували с пясък, но така спечелили само няколко дни. Когато реката най-сетне нахлула в гробището срещу градината на Халдар, изравяйки скелети и замърсявайки питейната вода на селото, едностайната ѝ колиба се напълнила до кръста с кална кафява вода.

„Нямаше какво друго да направя, за да защита къщата си – каза тя. – Бяхме безпомощни като деца.“

Халдар, безупречно облечена вдовица на около 50 години, наблюдавала как близките Сундарбани – огромна мангрова гора, която заобикаля селото – се оттегляли, а дърветата ставали все по-слаби. Забелязала как водата сякаш черпи сили от слабостта на гората. Единствената изненада, настоява Халдар, е, че дигите на селото издържали толкова дълго. „Дърветата ни защитаваха, но ние се отнесохме много лошо с тях – казва тя. – Така че сега всички търпим последиците.“

О-в Горамара, Индия, на западния край на Сундарбаниите, е ограбен от защитаващите го мангрови дървета поради сечта и вдигането на морското равнище и ерозира постоянно. Нитя Гонал изгубил дома си.

ПРЕДХОДНА СНИМКА

Приливите сега изолират части от о-в Сагар, южно от Горамара в р. Хугли.

В БАНГЛАДЕШ И СЪСЕДНИЯ ИНДИЙСКИ ЩАТ Западен Бенгал има хиляди села като Източно Дангмари – места, които губят естествената си защита срещу климатичните промени точно когато те стават все по-интензивни. Земята е плоска като тепсия, осеяна с реки, които прииждат заради водите от топящите се хималайски ледници. Циклоните често връхлитат през Бенгалския залив, понякога убивайки хиляди. Наводненията са чести.

Някои фермери в Бангладеш – страна с площ около 145 000 кв.км и население 160 млн. души – мислят за родината си като за божествена шега: почвата е изумително плодородна, но винаги е застрашена от отмиване.

Крайбрежните общности в региона винаги са смятали, че могат да разчитат на едно нещо – на Сундарбаните, най-голямата непрекъсната мангрова гора на света. С площ близо 10 000 кв.км от двете страни на границата между Индия и Бангладеш, това гъсто обрасло блато от понасящи наводняване дървета се изправя като зелена стена, поглъщайки поривите на бурите и отслабвайки и най-свирепите циклони. За селяните гората е също и изобилен източник на пчелен мед, а водите ѝ – на риба.

Но след години злоупотреби от хората и природата мангровите дървета изглежда достигат ползотворната си граница. Незаконният дърводобив, предимно за строителни материали заради стремително нарастващото население на района, е изтънило периферията на гората. Същевременно нарастващата соленост на водата, причинена от настъпващото море, убива много ценни, спиращи бурите дървесни видове като например *сундари* (мангрово дърво от вида *Heritiera fomes*), от което идва името на гората. Солената атака идва едновременно от сушата и от морето: бентовете нагоре по течението на реките в Индия са намалили притока на прясна вода в Сундарбаните, докато повишаването на морското равнище, причинено от климатичните промени, допуска повече морска вода да навлиза сред мангровите дървета.

„Фронтът на солената вода се вдига – казва Машфикус Салехин, професор в

Института по инженерство и технологии за управление на водата и наводненията към Бангладешкия университет. – Нови райони ще станат солени, а умерено солени райони могат да станат необитаеми. Това се превръща в голям проблем.“ В най-лошия случай, при който морското равнище може да се вдигне с над 1,8 м през този век, само Бангладеш ще изгуби над 2000 кв.км мангрови гори в Сундарбаните. Най-добрият сценарий е загуба на около 200 кв.км. Салехин и други учени се боят, че дори и тази малка площ може да се окаже катастрофална за страна, толкова бедна, че гората е обсадена от човешките нужди.

Самата земя изчезва. Без преплетените корени на мангровите дървета, които да я стабилизират, почвата ерозира в морето.

Островите в р. Хугли в Индия, в естуара на Ганг на западния край на региона на Сундарбаните, илюстрират напреднал стадий на ерозия. Поне три острова, които преди век били покрити с мангрови дървета – Лохачахара, Супарибанга и Бедфорд, – са изчезнали. Други ерозират бързо: о-в Сагар се е свил с около 50 кв.км от средата на XX в. насам, въпреки че населението му се е увеличило с нови попълнения от изчезващите му съседи.

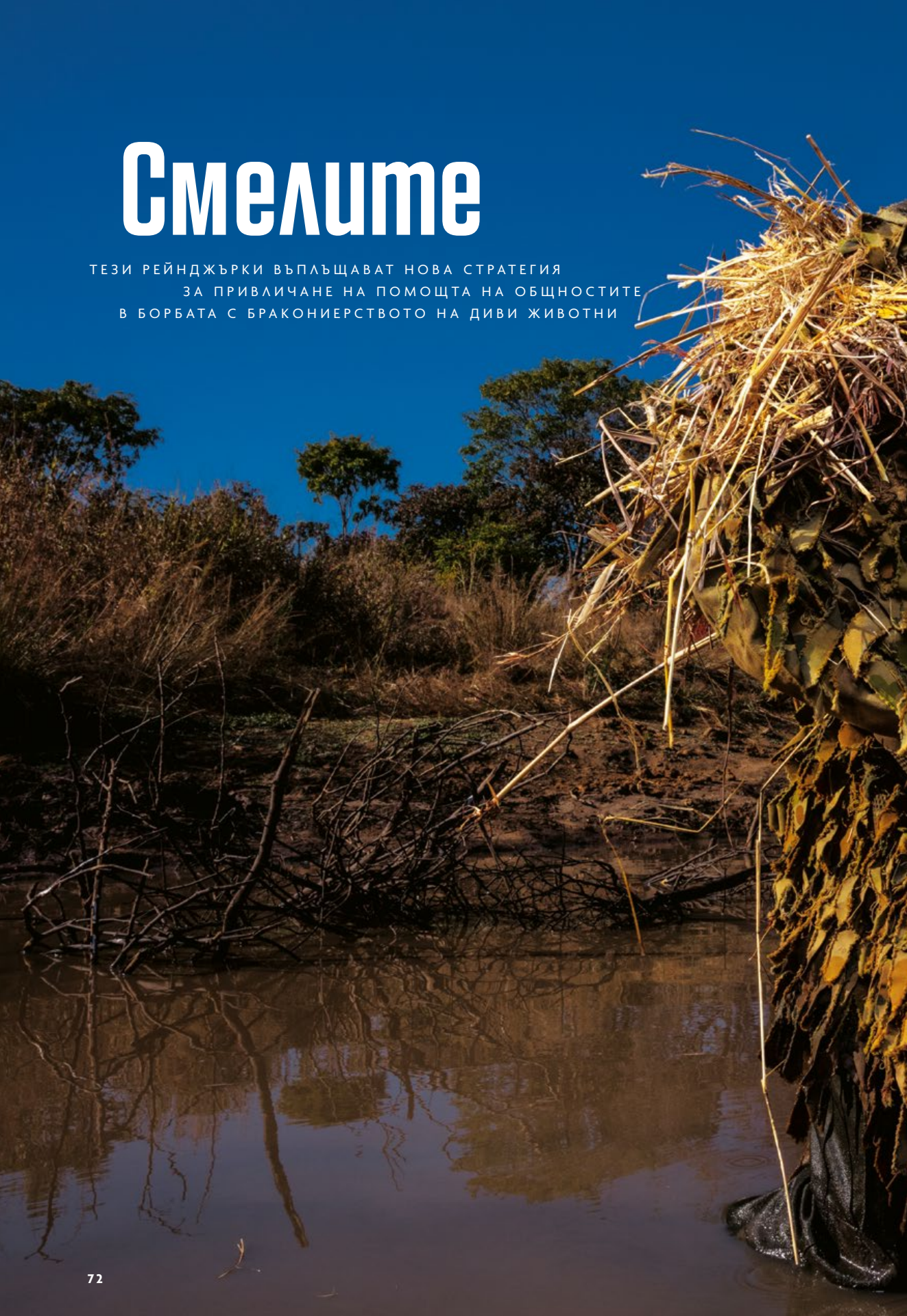
В някои части на Сундарбаните морето напредва с около 180 м годишно. „Хората около Сундарбаните ще загубят много – казва Тухин Гош, доцент в университета „Джадавпур“ в Колката. – Това се случва в момента.“ Но дори градове като Колката и Дака, които са на разстояние от изчезващите мангрови гори, добавя той, ще се окажат „силно изложени на циклоните и бурите“.

ПРЕЗ ФЕВРУАРИ 2018 Г. част от дигата, която обуздава р. Чунар на запад от Източно Дангмари в Бангладеш, се сринала за трети път в разстояние на година; 16 къщи били отнесени при станалата вече почти рутинна трагедия за местните. Но докато през следващите месеци списъкът с нещастията растял, дори и най-възрастните и разумни жители разбрали, че това не е обикновена криза. Оризовата реколта през сухия сезон на 2018 г. била чувствително по-ниска – често под 500 кг на хектар, което вдигнало цените на храната. На много ниви зеленчуците просто не пониквали в солената почва.

Тази статия беше финансирана от *Earth Journalism Network, Internews.*

Смелите

ТЕЗИ РЕЙНДЖЪРКИ ВЪПЛЪЩАВАТ НОВА СТРАТЕГИЯ
ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА ПОМОЩТА НА ОБЩНОСТИТЕ
В БОРБАТА С БРАКОНИЕРСТВОТО НА ДИВИ ЖИВОТНИ

ТЕКСТ: **ЛИНДЗИ Н. СМИТ**

СНИМКИ: **БРЕНТ СТИРТЪН**

Петронела Чигумбура, член на „Акашинга“ – изцяло женски анти-браконьерски екип от рейнджърки, – тренира разузнавателни техники в зимбабвийския пуцинак.

Сержант Кумире показва снимка на мъртъв леопард на телефона си.

Вглежда се в изображението, докато пикапът, в който се вози, подскача по изровения път. Гърлото на котката е прерязано, а кървавите ѝ лапи висят отпуснати. „Преди да започна тази работа, не се замислях за животните“ – казва тя.

Днес Вимбай Кумире, на 33 години, и останалите от „Акашинга“ – изцяло женският екип от рейнджърки, пазещи дивата природа – са сред най-пламенните защитници на животните. Рейнджърките са клон на Международната фондация за борба с браконьерството, организация с идеална цел,

Мандър, бивш войник от австралийските специални части, който повече от десетилетие обучава ловни рейнджъри в Африка, ръководи ръкопашните тренировки на жените. След години наред обучение на мъже рейнджъри Мандър заключил, че жените често са по-подходящи за работата. Казва, че те се справят по-добре с успокояването на потенциално насилствени ситуации и са по-неподкупни.

Националното географско дружество – организация с идеална цел – подпомогна финансирането на тази статия.

която управлява Района за диви животни Фундунду в Зимбабве – бивш участък за трофеен лов с площ 300 кв.км в долината Замбези. „Акашинга“ („смелите“ на езика шона) патрулират във Фундунду, който граничи с 29 общности. Близостта между хората и животните понякога води до конфликти като този с леопарда на снимката, към който Кумире се е запътила сега.

На мястото Кумире навлиза сред гневната тълпа спокойно и уверено. Десет ранени мъже се приближават към нея. Един е с превръзка на бузата, ръката на друг е увита в изцапан с кръв памук. Осмина други с одрасквания и следи от зъби се скупчват около нея. Природозащитниците вече са взели труп на леопарда и са обвинили

мъжете в престъпление, което е разгневило хората. Пострадалите мъже казват, че леопардът ги е нападнал, но предвид минималните им наранявания рейнджърките са скептични, че това е било неизбежна самоотбрана. Убиването на диви животни без разрешение е криминално престъпление. Но кожата, зъбите, ноктите и костите на леопарда – които струват стотици долари на черния пазар – представляват едномесечна заплата в бедната икономика на Зимбабве.

След като трупът на леопарда е прибран и събитията около смъртта му са надлежно записани, сега работата на екипа е да напомни на общността, че са тук, за да подпомагат взаимодействието между дивите животни и хората. Жените качват

ВЛЯВО

Вадзанаи Мунемо и друга рейнджърка се натъкват на слон, докато патрулират в резерват, който някога бил район за трофеен лов. В началото рейнджърките виждали животни само по веднъж седмично. Сега ги срещат всеки ден.

ВДЯСНО

Примроуз Мазуру играе с дъщеря си в своя дом. Както много от колегите си, Мазуру била подложена на семейно насилие, преди да стане рейнджърка. Сега получава психологическа помощ за изграждане на самооценка.

ранените мъже в пикапа си и ги отвеждат до местната клиника.

Сцени като тази представляват същността на мисията на „Акашинга“ и са познат сценарий за основателя им Деймиън Мандър – австралиец и бивш войник от специалните сили, който повече от десетилетие обучава ловни рейнджъри в Зимбабве. Опитът му, докато служел в Ирак и на фронтовите линии на войната с браконьерите в Африка, го е научил, че промяната – била тя във връзка с мира сред хората или с

отношението към дивите животни – не може да настъпи без участието на общността.

С тази настройка, даваща предимство на местните хора, Мандър се обърнал към селата около Фундунду – и по-специално към жените там, – за да запълни редиците на „Акашинга“. Той заключил, че в някои отношения жените са по-добри за тази работа. Установил, че са по-малко податливи на подкупи от браконieri и са по-добри в успокояването на потенциално насилствени ситуации. Освен това знаел, че рейнджърките съблюдават един ключов консервационен принцип: дивите животни струват повече за общността живи, отколкото мъртви в ръцете на браконьерите.

Мандър издирил жени, преживели травма: сираци заради СПИН, жертви на сексуално насилие или домашен тормоз. Кумире се присъединила, след като съпругът ѝ изоставил нея и двете им дъщери. На кого е най-добре да се възложи опазването на експлоатирани животни, помислил си Мандър, ако не на жени, пострадали от експлоатация?

След като претърсват къща и откриват леопардова кожа, две рейнджърки разпитват заподозрян браконьер (прав), докато инструктор на „Акашинга“ (вляво) записва разпита. Любопитен съсед седи наблизо, наблюдавайки срещата. По-късно браконьерът заплатил глоба от 300 долара, приблизително колкото една месечна заплата в Зимбабве.

Нащрек с всичките си
сетива, една росомаха
в долината Суон,
Монтана, включва
фотокапан, докато се
храни с труп на елен.
Тези потайни хищници са
създадени да оцеляват
в мразовитите северни
пейзажи. Могат ли
да се адаптират към
затоплящия се свят?
С ПОДКРЕПАТА НА SWAN VALLEY
CONNECTIONS

ТЕКСТ: ДЪГЛАС Х. ЧАДУИК

СНИМКИ: СТИВЪН НАМ

ОЦЕЛЯВАЩИТЕ

РОСОМАХИТЕ, ДРЕБНИТЕ И СВИРЕПИ МЕСОЯДНИ ОТ
ДАЛЕЧНИЯ СЕВЕР, СЕ БОРЯТ С НОВИ ЗАПЛАХИ,
ДОКАТО ГЛОБАЛНОТО ЗАТОПЛЯНЕ СВИВА ТЕРИТОРИИТЕ ИМ

Една нощ преди 20 години биологът Албърт Манвил отишъл с кола до сметище до ез. Луиз в парка „Банф“ в Албърта.

ТОГАВА мястото било неоградено и гризлитата често идвали да ровят за остатъци. Манвил наблюдавал как една мечка пирува със солиден къс месо, когато забелязал движение на границата на осветеното от фаровете му пространство. Била росомаха, втречена в мечката и месото. Какво друго можела да направи? Тежала може би 14 кг, а гризлото – повече от сто.

„Изведнъж росомахата се втурна и ухапа мечката точно по задницата – казва Манвил. – Гризлото се извърна и замахна с лапа, но росомахата вече беше отскочила встрани. Грабна месото и избяга в мрака.“

Росомахата не изглежда като разумно зверче, защото действа твърде брутално и нагло за големината си. Дълга под метър от чувствителния си нос до пухкавата си опашка, росомахата обикновено завладява територия от 250 до над 1300 кв.км, а после я обхожда неуморно, душейки, ровейки, ловувайки, огризвайки мърша и защитавайки дома си от съперници.

През петте години, в които доброволствах във връзка с иновативно проучване в националния парк „Глейшър“ в щата Монтана, проследявах един мъжки с радиопредавател, докато той изкатери 450 м право нагоре по заледен и стръмен планински склон и пресече Континенталния вододел.

Друг мъжки изкачи най-високия връх в парка – Маунт Кливланд, 3190 м – през януари, когато върхът представляваше извисяваща се ледена скулптура. Измина

последните 1500 м за 90 минути. През следващите 10 дни изкачи други хребети на запад, обърна на север към Британска Колумбия, прехвърли се на изток през вододела и нататък към националния парк „Уотъртън Лейк“ в Албърта, а после пое обратно на юг през още масиви, за да се върне в „Глейшър“. Нищо работа. Само след ден-два потегли пак и направи същото пътешествие отново.

СКУНКСОВА МЕЧКА. ПЛАНИНСКИ ДЯВОЛ. Демонът от Севера. Векове наред росомахите са били дефинирани не само като алчни, вонящи, злокобно хитри и потайни, но и като злонравни, безпричинно разрушителни и опасни за хората сред дивата природа. Но нито една от тези характеристики не им приляга.

Gulo gulo (от латинската дума за „лакомник“) обитава арктическите, субарктическите и планинските региони на северното полукълбо. Видът принадлежи към голямото и разнообразно семейство Порови. Една-единствена росомаха може да събори плячка с размерите на възрастно карибу, а непотвърдени разкази описват как понякога росомахи са прогонвали вълци и дори едри мечки от убито животно.

Изглежда последното, което може да се каже за росомахите, е, че са уязвими. Само че траперите, ловците и животновъдите са изличили вида в по-голямата част от Евразия. В Новия свят спонсорираните

Росомахите не са особено придирчиви към храната, но подбират местата, където живеят. Гризачите, птиците и по-едрите бозайници са любимата им плячка, но през зимата разчитат на мърша, като

този крак от елен (най-горе). Големите им лапи с остри, закрити нокти (горе) им позволяват да се изкачват по стръмни заледени склонове за минути (вдясно). В края на февруари женските се заравят дълбоко в

снежните преспи, за да си направят бърлоги, където раждат от едно до три малки. Затоплянето и по-тънката снежна покривка през пролетта може още повече да стесни местообитанията им.